

Parlementaire vragen als representatiemiddel of campagnestrategie?

Een onderzoek naar het effect van verkiezingsnabijheid op de frequentie van
parlementaire vragen

Bachelorscriptie Politicologie

Eva Faessen (s1710710)

Politicologie

Eerste lezer: T.A. Mickler

Tweede lezer: M. Nagtzaam

Sectie 1: Inleiding

De manier waarop parlementen functioneren staat vrijwel in ieder land om de zoveel tijd ter discussie. Burgers hebben vaak het idee dat beleidsmakers enkel ‘voor de bühne’ hun parlementaire speeches, moties en andere parlementaire middelen inzetten. Zo schrijft Trouw bijvoorbeeld dat er in Nederland zowel binnen als buiten het parlement irritatie is over de stortvloed aan moties, die in 2018 met 4141 stuks een recordaantal bereikte (Zuidervaart, 2019). Als er de laatste jaren inderdaad sprake zou zijn van een opvallend grote hoeveelheid moties, parlementaire vragen en initiatiefvoorstellen door fractieleden in een parlement, roept dit vragen op over het doel van het inzetten van parlementaire middelen. Gebeurt dit vanuit een wens om de burgers inhoudelijk te representeren, of ligt de focus eerder op het ‘scoren’ van punten met het oog op de (her)verkiezing van de wetgever of de fractie als geheel?

Het strategisch inzetten van parlementaire middelen met het specifieke doel om stemmen te winnen zou negatieve implicaties kunnen hebben. Zo bestaat het gevaar dat burgers door politici en politieke partijen steeds meer als ‘stemvee’ worden gezien, die enkel eens in de vier jaar gemobiliseerd dienen te worden om naar de stembus te gaan. Dit terwijl wetgevers in werkelijkheid door burgers verkozen zijn om uit hun naam, en met hun belangen in het oog, te handelen in het parlement (Saalfeld et al., 2014, p.86). Wetgevers en fracties zouden als volksvertegenwoordiging dus voornamelijk met inhoudelijke representatie bezig moeten zijn, waarbij herverkiezingsmotieven van ondergeschikt belang dienen te zijn.

Deze representatietaken is één van de vier kernfuncties die traditioneel in wetenschappelijke literatuur over wetgevende organen aan parlementen worden toegewezen (Saalfeld et al., 2014, p.85). In veel parlementen is de mogelijkheid van wetgevers om parlementaire vragen te stellen één van de vele manieren voor wetgevers om deze functies te vervullen.

De representatiefunctie houdt in dat wetgevers als gekozen volksvertegenwoordigers verantwoordelijk zijn voor het pleiten voor de belangen van hun kiezers en ervoor moeten zorgen dat de meningen van burgers meespelen in het besluitvormingsproces (p.86). Dit betekent dat deze wisselwerking tussen burger en wetgever constant dient te zijn en niet enkel zou moeten bestaan uit eens in de vier jaar zorgen dat de burger op je partij stemt.

Er zijn op dit moment al aanwijzingen dat politici parlementaire middelen zoals speeches en Kamervragen steeds vaker strategisch inzetten als campagnestrategie. Uit de notitie (Waling & Voermans, 2016) over recent onderzoek naar schriftelijke Kamervragen, moties en mediaoptredens van Tweede Kamerleden (1995-2016), blijkt dat Kamerleden, met het oog op toekomstige verkiezingswinst, van veel parlementaire middelen vaker gebruik maken dan vroeger. Met het oog op een toekomstige herverkiezing dienen ze bijvoorbeeld meer moties en initiatiefvoorstellen in (p.3). De vraag of wetgevers specifiek meer parlementaire middelen inzetten naarmate verkiezingen dichterbij komen is echter in veel landen nog onvoldoende onderzocht.

Als een dergelijk ‘verkiezingsnabijheid’ of electorale cyclus effect bestaat, kan het gebeuren dat wetgevers korte-termijn overwegingen zoals hun eigen herverkiezing of het electorale succes van hun politieke partij zwaarder laten meewegen bij de keuze om een parlementaire vraag te stellen dan overwegingen gemaakt vanuit de wens om inhoudelijk te representeren. Dit zou grote implicaties kunnen hebben voor de mate waarin de wetgevende macht haar taken correct uitvoert en de belangen van alle groepen in de samenleving dient.

Om deze reden zal dit onderzoek zich voornamelijk richten op vaststellen of er een effect van verkiezingsnabijheid is op de hoeveelheid parlementaire vragen die worden gesteld door fracties. Het doel hiervan is om meer te weten te komen over de mate waarin fracties van verschillende politieke partijen in het parlement zich laten beïnvloeden door (her)verkiezingsoverwegingen bij de beslissing om schriftelijke vragen te stellen.

Als kan worden vastgesteld of verkiezingsnabijheid inderdaad effect heeft, wordt duidelijk of de zorgen over de invulling van de representatiefunctie van parlementen terecht zijn.

De keuze om parlementaire vragen te onderzoeken is gemaakt omdat parlementaire vragen vergeleken met andere parlementaire activiteiten relatief veel media-aandacht krijgen (Martin, 2011, p. 259). Bovendien is het voor individuele wetgevers en partijfracties een manier om aan de burger te signaleren dat ze een probleem serieus nemen, zonder direct een oplossing te hoeven aandragen. Daarom lijkt het stellen van een parlementaire vraag in theorie een geschikt middel om de eigen (her)verkiezing zeker te stellen, terwijl het eigenlijk bedoeld is als controlemiddel om de regering verantwoording over bepaalde zaken af te laten leggen (Martin, 2011, p.261). Het lijkt daarmee waarschijnlijk dat een eventueel verkiezingsnabijheidseffect terug te zien is in het aantal gestelde parlementaire vragen. Op basis van deze overwegingen is de hoofdvraag voor dit onderzoek:

Wat is het effect van verkiezingsnabijheid op de hoeveelheid parlementaire vragen die politieke partijen stellen?

Om deze hoofdvraag te beantwoorden zijn, op basis van de huidige wetenschappelijke literatuur over (verkiezings)effecten op parlementair gedrag, drie hypothesen opgesteld. Met de eerste hypothese wordt het ‘verkiezingseffect’ op parlementaire vragen onderzocht, terwijl met behulp van de overige hypothesen naar alternatieve verklaringen, namelijk oppositie en populisme-effecten, voor het aantal parlementaire vragen is gezocht. In de methodologie-sectie wordt besproken hoe deze hypothesen met een *case-study* in het Nederlandse Parlement zijn getoetst. Op basis van de resultaten van het onderzoek lijkt er onvoldoende bewijs te zijn voor de aanname dat er een significant effect van verkiezingsnabijheid op de hoeveelheid parlementaire vragen is. Wel zijn er aanwijzingen gevonden die wijzen op een effect van oppositiestatus op het aantal parlementaire vragen. In de resultaten en conclusie-sectie worden deze bevindingen besproken. Ten slotte zullen er nog enkele beperkingen van dit onderzoek en aanbevelingen voor toekomstig onderzoek worden gedaan.

Sectie 2: Theoretisch kader en theoretische verwachtingen

Om het verband tussen nabijheid van verkiezingen en het gedrag van parlementsleden te leggen, moet men ervan uitgaan dat individuele parlementsleden zich gedragen als rationele actoren die gericht zijn op herkozen worden. David Mayhew (1974) doet deze aanname binnen de context van het Congres van de Verenigde Staten, waarbij hij stelt dat congresleden hun eigen herverkiezing als het hoogste doel zien, niet per se uit eigenbelang, maar omdat (keer op keer) herkozen worden de enige manier is om vervolgens eventuele andere doelen als congreslid te bewerkstelligen (p.18). Aangezien Mayhew's werk gedateerd is, onderzocht Jacobson (2016) of Mayhew's assumptie dat het electorale *incentive* het startpunt dient te zijn van het onderzoeken van vrijwel ieder aspect van congres-gerelateerd gedrag vandaag de dag nog steeds op gaat (p.35). Jacobson beargumenteert dat, zoals Mayhew destijds ook al aantoonde, ook in de huidige politieke situatie congresleden via parlementair gedrag nog steeds mogelijkheden aangrijpen en creëren om een persoonlijke stem te cultiveren bij het electoraat. Herverkiezingsmotieven spelen volgens Jacobson nog steeds de belangrijkste rol bij parlementair gedrag, maar het is zelden de enige overweging van wetgevers (p.35).

Uit empirisch onderzoek in de VS door Amacher en Boyes (1978) en Elling (1982) blijkt dat senatoren zich inderdaad anders gedragen als verkiezingen dichterbij komen. Zo concludeerden Amacher en Boyes (1978) dat als de tijd tussen twee verkiezingen langer wordt, de *responsiveness* van senatoren tegenover hun kiezers afneemt (p.10). Senatoren lijken cyclisch gedrag te vertonen dat zich aanpast aan de cyclus van verkiezingen (p.5).

Elling (1982) vond dat senatoren in de VS, omdat ze herkozen willen worden, hun wetgevende gedrag aanpassen afhankelijk van de tijd die ze nog rest voor dat ze opnieuw verkozen kunnen worden. Hierbij lijken wetgevers ervan uit te gaan dat kiezers een korte-termijn geheugen hebben en slechts op de hoogte zijn van het parlementaire gedrag (zoals roll-call voting) van de senator in de jaren direct voorafgaand aan de (her)verkiezing (p.76).

Ook in het onderzoek van Ahuja (1994) wordt een link gevonden tussen nabijheid tot verkiezingen en het stemgedrag van senatoren in het congres van de Verenigde Staten. Ahuja concludeert dat als een senator in een bepaald jaar aan de beurt is om eventueel herkozen te worden, deze senator zeer waarschijnlijk stemgedrag laat zien dat beïnvloed is door de wensen van het electoraat (p.114).

De besproken onderzoeken tonen een duidelijk effect van verkiezingscyclussen op parlementair gedrag van senatoren in de Verenigde Staten aan. De cyclus lijkt voor de meeste onderzoeken te bestaan uit een tijdelijke actievere houding op het gebied van parlementair gedrag rondom individuele (her)verkiezingen en relatief minder activiteit van senatoren in de ‘tussenperiode’. De tot zover besproken onderzoeken zijn allen in de Verenigde Staten uitgevoerd. Onderzoek naar verkiezingseffecten op parlementair gedrag in andere landen, bijvoorbeeld in Europese democratieën die traditioneel een dominante rol voor partijen kennen, is schaars (André & Depauw, 2017, p.589).

De focus op de Verenigde Staten maakt het tevens lastig om literatuur te vinden die verkiezingscyclus-effecten linkt aan de inhoud of frequentie van parlementaire vragen, aangezien het Amerikaanse Congres dit parlementaire middel niet op dezelfde manier kent.

In veel van de Amerikaanse literatuur over dit onderwerp (Carroll et al., 2013, Ahuja, 1994) wordt vooral naar het effect van electorale cyclussen op *roll-call voting* gekeken.

Meer onderzoek naar het effect van verkiezingsnabijheid op parlementaire vragen, buiten de VS, is dus zeer welkom. Het bestuderen van electorale effecten op parlementaire vragen heeft bovendien enkele voordelen. Zo geeft Martin (2011) aan dat media vaak meer aandacht besteden aan parlementaire vragen dan aan andere wetgevende activiteiten en dat er een link lijkt te zijn tussen parlementaire vragen en de mate waarin burgers betrokken zijn bij het politieke proces. Martin stelt dat er nog relatief weinig onderzoek naar parlementaire vragen is gedaan en dat meer onderzoek naar parlementaire vragen unieke mogelijkheden biedt om het gedrag van parlementsleden te identificeren (p.259). Dandoy (2011) beargumenteert dat parlementaire vragen een belangrijk platform voor electorale campagnes zijn en dat veel parlementaire vragen enkel worden gesteld vanwege electorale motieven (p.319).

Het beperkte aantal onderzoeken naar verkiezingscyclus-effecten dat wel buiten de VS is uitgevoerd, geeft meer inzichten in de werking van verkiezingseffecten in landen met andere politieke systemen en andere parlementaire middelen.

Zo beargumenteren onderzoekers als Nagtzaam (2019) en André et al. (2017) dat in West-Europese landen, vaak gekenmerkt door een sterk partijstelsel en een *closed* of *flexible-list*, parlementariërs toch bij hun parlementaire acties *personal vote-seeking* gedrag vertonen. André et al. (2017) demonstreren met hun onderzoek dat dit deels komt omdat partijen er ook voordeel bij hebben als hun leden veel persoonlijke stemmen halen, en daarom wetgevers die bij de vorige verkiezingen veel persoonlijke stemmen hebben gehaald ‘belonen’ met een hogere

positie op de lijst bij de volgende verkiezingen (p.597), terwijl Nagtzaam (2019) suggereert dat de beperkte, maar wel aanwezige, kans voor wetgevers om via voorkeurstemmen in het parlement te komen al genoeg kan zijn om het *personal vote-seeking* gedrag van de wetgevers te versterken (p.104). Hij beargumenteert zelfs dat het gedrag van parlementsleden in het Nederlandse parlement voor het grootste deel gestuurd wordt door toekomstige verkiezingen en bouwt daarmee voort op eerdere onderzoeken die er eveneens van uitgaan dat parlementair gedrag van wetgevers primair gemotiveerd wordt door *vote-seeking arguments* (p.105). Ook in de onderzoeken van Rasch (2009) en Fernandes e.a. (2018) naar electorale effecten op wetgevers in respectievelijk Noorwegen en Italië worden ondanks een dominant partijstelsel toch aanwijzingen voor een ‘verkiezingsnabijheid’ effect op parlementair gedrag van individuele wetgevers gevonden. Zo laten Fernandes e.a. (2018) met een regressieanalyse zien dat wetgevers hun parlementaire gedrag strategisch aanpassen als de verkiezingsdag dichterbij komt. De grootte van dit tijds-effect wordt echter beïnvloedt door electorale kwetsbaarheid en partijgrootte (p.682).

De uitkomsten van het onderzoek van Fernandes suggereren dat bij onderzoeken naar electorale effecten op parlementair gedrag in landen met een sterk partijstelsel rekening moet worden gehouden met partij-effecten die het gedrag van individuele wetgevers kan beïnvloeden.

De besproken onderzoeken buiten de Verenigde Staten houden wel rekening met de effecten van partijen op individueel gedrag, maar onderzoeken die geheel gericht zijn op het ‘gedrag’ van fracties op geaggregeerd niveau zijn schaars. Aangezien het eigen onderzoek het gedrag van partijen op fractie-niveau zal bestuderen is meer informatie nodig over de manier waarop een fractie zich als politieke entiteit gedraagt.

Strøm (1990) geeft deze informatie in de vorm van een theoretisch raamwerk waarmee hij het gedrag van competitieve politieke partijen in gevorderde democratieën verklaart. Hierbij heeft hij de assumptie dat partijleiders als *rational agents* gezien kunnen worden, maar benadrukt hij de beperkingen die zijn opgelegd door de institutionele omgeving (p.566). Hij onderscheidt, op basis van eerder werk van Downs (1957), drie verschillende modellen voor partij-gedrag. Het model van de *vote-seeking party*, waarbij partijen als *teams of men* gezien worden die proberen de maximale electorale steun te behalen met als doel te regeren (Strøm, 1990, pp.566-567), is het relevantst voor een studie naar effecten van electorale cyclussen op de manier waarop fracties zich gedragen. Als fracties binnen een parlement ieder als afzonderlijk ‘team’ hun parlementaire middelen inzetten met als hoofddoel het maximaliseren van de electorale steun,

ligt het voor de hand dat de electorale cyclus als effect heeft dat fracties hun gedrag aanpassen naarmate de verkiezingen dichterbij komen.

Het belang van het bestuderen van partijen op fractie-niveau om parlementair gedrag te begrijpen wordt onderstreept door het onderzoek van Tuttnauer (2018) waarin parlementair stemgedrag van oppositiepartijen in 16 Europese landen werd geanalyseerd. Uit deze analyse bleek dat partij-specifieke en systeemkenmerken samen twee-derde van de geobserveerde variatie in het gedrag van oppositiepartijen kon verklaren (p.278). Daarom is het goed denkbaar dat een kenmerk als oppositie of regeringspartij of ideologische kenmerken van een partij effect kunnen hebben op parlementair gedrag zoals het stellen van parlementaire vragen. Ook zouden dit soort partijkenmerken de mate van gevoeligheid voor electorale *incentives* kunnen beïnvloeden.

Ook Otjes en Louwerse (2018) merken op dat in bestaande onderzoeken het electoraal strategisch gebruik van parlementaire vragen vooral op individueel niveau wordt onderzocht. Ondanks de wetenschap dat het gedrag van parlementsleden de doelen en strategieën van hun partijen reflecteren, wordt de rol van partijen in de literatuur over parlementaire vragen maar zelden onderzocht (p.496). Op basis van de uitkomsten van hun empirische test concluderen ze dat het gebruik van parlementaire vragen kan worden verklaard door competitie tussen partijen, op gebied van zowel electorale winst als winst op beleidsterreinen (*issue ownership*) (p.509). Onderzoek op fractieniveau kan dus belangrijke inzichten bieden in het verklaren van de frequentie en de inhoud van parlementaire vragen.

Op basis van de besproken literatuur wordt een effect van verkiezingsnabijheid op het gedrag van wetgevers op fractieniveau in dit onderzoek verwacht. Dit effect zal naar verwachting de verkiezingscyclus volgen. Fracties zullen dicht bij verkiezingen het grootste aantal parlementaire vragen stellen. In de middenperiode van een zittingstermijn, waarbij de laatste verkiezing lang geleden is en de volgende verkiezing nog ver in de toekomst ligt, zullen naar verwachting de minste parlementaire vragen gesteld. Ofwel:

H1: Er zal een significant verschil zijn in het aantal gestelde schriftelijke parlementaire vragen door de partijen tussen de verschillende perioden, waarbij er in de middenperiode de minste vragen zullen worden gesteld en in de eindperiode de meeste vragen.

Binnen dezelfde periode zal dit onderzoek twee soorten partij-effecten als alternatieve verklaringen voor de frequentie van schriftelijke vragen toetsen.

Volgens Otjes en Louwerse (2018) zijn oppositiepartijen actiever in het stellen van parlementaire vragen dan regeringspartijen. Dit komt volgens hen omdat regeringspartijen aan de coalitie willen blijven deelnemen en daardoor minder snel ‘lastige’ parlementaire vragen stellen die de coalitie in gevaar kunnen brengen. Als regeringspartijen oprechte zorgen hebben over bepaald beleid kunnen ze, door hun hechte banden met de regering, informele manieren gebruiken om aandacht van de regering voor hun probleem te krijgen. Oppositiepartijen hebben er juist baat bij om beleidsfalen van de regering publiekelijk uit te meten: ze willen negatieve aandacht voor de regeringspartijen (p.502). Dandoy (2011) onderzocht mogelijke verklaringen voor het aantal parlementaire vragen in de Belgische kamer van volksvertegenwoordigers en gedurende de gehele geobserveerde periode (1995-2007) stelden coalitiepartijen minder vragen dan oppositiepartijen (p.320). Nederland kent een vergelijkbaar multi-partijsysteem waardoor het waarschijnlijk is dat in Nederland dezelfde oppositie-regering verdeling te vinden is als in België.

Ook wat betreft campagne voeren voor verkiezingen is het volgens Fernandes et al. (2018) waarschijnlijk dat oppositiepartijen hiervoor meer gebruik maken van de parlementaire vraag: Over het algemeen hebben oppositiepartijen zowel minder menselijke als financiële middelen. Parlementaire vragen zijn een goedkope manier voor oppositiepartijen om aan kiezers te laten weten wat hun beleidsprogramma is (p.680). Deze onderzoeken maken de verwachting dat oppositiepartijen binnen de onderzochte perioden meer vragen zullen stellen dan regeringspartijen aannemelijk, als een manier van zowel negatieve campagnevoering door op de fouten van de regeringspartijen te wijzen en positieve campagnevoering door de aandacht op hun eigen beleidsideeën te richten. Daarom is de volgende hypothese opgesteld:

H2: Oppositiepartijen zullen naar verwachting in zowel begin, midden als eindperiode van een zittingstermijn meer schriftelijke vragen stellen dan regeringspartijen.

Binnen oppositiepartijen kan een verder onderscheid worden gemaakt tussen wel of geen populistisch partijkarakter. Louwerse en Otjes (2019) deden dit voor hun onderzoek naar oppositiegedrag en concludeerden dat in het Nederlandse parlement, populistische oppositiepartijen zich minder vaak bezighouden met *policy-making*, zoals het indienen van wetsvoorstellen, amendementen en moties, dan niet-populistische partijen.

Populistische partijen leken zich vaker bezig te houden met *scrutiny*, waartoe mondelinge en schriftelijke vragen en het tegenstellen op wetsvoorstellen wordt gerekend, vergeleken met niet-populistische partijen (pp.490-491). Veelvuldig toepassen van *Policy-making* gedrag linken Louwerse en Otjes aan *responsible politics*, waarbij de focus op het nemen van verantwoordelijkheid en bereidheid tot samenwerking ligt. Partijen die voornamelijk *scrutiny*-gedrag toepassen linken Louwerse en Otjes aan *responsive politics*, waarbij de focus op het representeren van de kiezer ligt, zonder hierbij verantwoordelijkheid te nemen (p.480). Op basis van dit onderzoek verwacht ik dat populistische oppositiepartijen meer schriftelijke parlementaire vragen zullen stellen dan niet-populistische oppositiepartijen:

H3: Populistische oppositiepartijen zullen in begin, midden en eindperiode van een zittingstermijn meer schriftelijke parlementaire vragen stellen dan niet-populistische oppositiepartijen.

Sectie 3. Methodologie:

In het volgende onderdeel wordt het gekozen onderzoeksontwerp besproken, vervolgens de *case*-selectie en daarna de operationalisatie.

3.1 Onderzoeksontwerp

Met de opgestelde hypothesen wordt getracht de effecten van verkiezingsnabijheid (H1), oppositiestatus (H2) en populisme (H3) op de frequentie schriftelijke vragen door fracties te verklaren. Om deze reden dient het onderzoeksontwerp eveneens een verklarend karakter te hebben. De genoemde effecten worden onderzocht in de vorm van een *case study* in de Nederlandse Tweede Kamer. Een *case study* betreft in algemene zin een intensieve en gedetailleerde analyse van een enkele *case*. Bryman (2008) stelt dat een *case* meestal met een bepaalde gemeenschap of organisatie geassocieerd wordt (p.66). In dit onderzoek betreft de *case* een 'organisatie', namelijk de Tweede Kamer van Nederland. Door een specifiek parlement te onderzoeken, kunnen bestaande algemenere theorieën en verwachtingen over factoren die van invloed zijn op parlementair gedrag op kleine schaal getoetst worden. De effecten worden getoetst op de statistische analyse-eenheid 'schriftelijke parlementaire vragen' (p.68).

George & Bennett (2005) noemen, op basis van verschillende onderzoeksdoelen, zes verschillende soorten *case studies*. De soort die het beste bij dit onderzoek past is de *disciplined configurative case study*, waarbij men bestaande theorieën gebruikt om een *case* te verklaren (p.75). De focus van dit onderzoek is het verklaren van de frequentie van parlementaire vragen, in dit geval voor de specifieke *case* van de Nederlandse Tweede Kamer, aan de hand van op basis van de literatuur verwachte effecten van verschillende variabelen. Deze vorm van *case study* sluit hier het beste bij aan.

Een dergelijke *disciplined configurative case study* kan bijdragen aan het testen van theorieën omdat het 'mankementen' van gevestigde theorieën kan laten zien als deze zouden moeten kloppen voor bepaalde *cases* maar dit niet doen. Het belang van nieuwe theorieën voor onderbelichte onderzoeksgebieden kan worden aangetoond (p.75).

Met dit onderzoeksontwerp worden de drie opgestelde hypothesen binnen dezelfde *case* onderzocht met kwantitatieve onderzoeksmethoden, waarna de uitkomsten in algemenere zin een aanvulling of een nuancering kunnen bieden op de bestaande theorieën over parlementair

gedrag. Bij het onderdeel operationalisatie wordt dieper ingegaan op de precieze periode en de onderzochte variabelen.

3.2 Case-selectie

De keuze voor de Nederlandse Tweede Kamer is gemaakt op basis van onderzoeken over de effecten van (her)verkiezings- en andere electorale motieven op de inhoud en frequentie van gestelde parlementaire vragen. De theorieën bleken vooral getoetst te zijn aan het Congres van de Verenigde Staten (o.a. Ahuja, 1994, Amacher & Boyes, 1978 en Elling, 1982). Ten tweede bleef in veruit de meeste studies naar electorale motieven op parlementair gedrag de rol van de partij onderbelicht, zoals ook Otjes en Louwerse (2018) opmerkten (p.496). Omdat het eigen onderzoek op fractieniveau wordt gedaan en om een minder uitvoerig onderzocht land te kiezen, ligt het voor de hand om een *case study* te doen naar een parlement gekenmerkt door een sterk partijstelsel. Als voor een land gekozen wordt waarin parlementariërs geneigd zijn hun gedrag aan te passen aan de partijlijn, wordt een onderzoek gericht op bepaalde electorale effecten op fractieniveau minder verstoord door individueel gedrag. Dit betekent dat er een grotere kans is dat de resultaten van een dergelijk onderzoek daadwerkelijk iets zeggen over de invloed van een bepaald fenomeen op de entiteit 'politieke partij'.

Meerdere landen buiten de VS worden gekenmerkt door een sterk partijstelsel, maar Nederland valt op door een hoge partij-eenheid. Andeweg & Thomassen (2011) onderzochten dat van de 14532 keer dat in de Nederlandse Tweede Kamer in de periode van 1998 tot 2008 gestemd werd, slechts 67 keer door individuele wetgevers van de partijlijn werd afgeweken. Hieruit leiden ze af dat partij-eenheid op fractie-niveau vrijwel 100 procent is (p.658). Op basis van bestudeerde interviews concluderen ze dat deze hoge partijeenheid bestaat door homogeniteit van voorkeuren van de fractieleden van een partij, partijloyaliteit en *division of labour* (p.668).

Een hoge partij-eenheid zorgt ervoor dat uitkomsten van onderzoeken naar 'electorale cyclus' en partij-effecten in de Nederlandse Tweede Kamer daadwerkelijk iets betekenisvol zegt over de manier waarop de leden van een fractie gezamenlijk, in partijverband, strategisch gebruik maken van de mogelijkheid om parlementaire vragen te stellen.

Een andere overweging om voor het Nederlandse parlement te kiezen heeft ermee te maken dat Nederland als een voorbeeld van een 'consensusdemocratie' wordt gezien (Louwerse & Otjes, 2019, p.480). Lijphart (1999) bedacht het onderscheid tussen een Westminster of meerderheidsmodel tegenover het consensusmodel. Een van de kenmerken van een

consensusdemocratie is de aanwezigheid van een multi-partijsysteem, tegenover het tweepartijsysteem bij het Westminster model (pp.10-13). Bij een dergelijk multi-partijsysteem kan een partij nooit alleen de meerderheid halen en daardoor nooit alleen regeren (p.35). In een dergelijk systeem, waar Nederland een voorbeeld van is, waarbij zowel regering als oppositie uit meerdere partijen bestaat, kunnen verschillen tussen meerdere fracties genuanceerd worden onderzocht. Om het effect van het wel of niet behoren tot een populistische partij op parlementair gedrag te meten, is het bovendien van belang dat Nederland als een van de weinige Europese landen zowel links- als rechts-populistische partijen in het parlement heeft. In de onderzochte periode maakten zowel links-populistische partijen (SP en 50plus) als een rechts-populistische partij (PVV) deel uit van de oppositie van de Tweede Kamer. Dit maakt dat het gedrag van populistische partijen, los van ideologische overtuiging, onderzocht kan worden (Louwerse & Otjes, 2019, pp.480-484).

3.3 Operationalisatie

Alle hypothesen voor dit onderzoek worden getoetst in de periode van 5 november 2012 tot en met 13 maart 2017, dat is vanaf het begin van de zittingstermijn van kabinet Rutte II tot aan twee dagen voor de verkiezingen. Deze periode is om het ‘verkiezingseffect’ (H1) te kunnen onderzoeken opgedeeld in zeven kortere tijdvakken van elk 227 dagen (7,5 maand per groep), waarbij veranderingen in het aantal vragen tussen de verschillende tijdvakken gemeten kunnen worden. Voor de termijn Rutte II is gekozen omdat dit de meest recente ‘complete’ zittingstermijn is. De regering is niet gevallen in deze periode, waardoor er geen plotseling verkiezingen zijn uitgeschreven en de partijen zich in theorie ver van tevoren konden voorbereiden op de verkiezingen. De meest recente complete zittingstermijn is gekozen om de relevantie van het onderzoek zo groot mogelijk te houden.

Daarnaast is de data over parlementaire vragen in Nederland verder terug in de tijd minder compleet en toegankelijk.

Afhankelijke variabelen

Alle opgestelde hypothesen willen dezelfde afhankelijke variabele verklaren: het aantal gestelde schriftelijke parlementaire vragen. De keuze om enkel schriftelijke vragen te onderzoeken is gebaseerd op enkele overwegingen uit de bestudeerde literatuur.

Rozenberg en Martin (2011) beschrijven dat het aantal schriftelijke vragen in veel landen een stuk hoger ligt dan het aantal mondelinge vragen (p.395). Grotere aantallen zijn over het algemeen nuttig bij kwantitatieve onderzoeken. Bovendien zijn schriftelijke vragen geen

publieke opvoering, waardoor ze meer voor de hand liggen als analyse-eenheid bij frequentie-onderzoek dan mondelinge vragen, waarbij de manier van het individuele optreden van het betreffende parlementslid, zoals het goed brengen van de boodschap of verliezen van het geduld, vaak van groter belang is dan de frequentie (p.397), wat ze geschikter maakt voor bijvoorbeeld een kwalitatieve inhoudsanalyse.

Het aantal schriftelijke vragen is voor fracties bovendien in theorie makkelijker te vergroten rond verkiezingstijd dan het aantal mondelinge vragen omdat schriftelijke vragen makkelijker kunnen worden gedelegeerd (p.397). Bij mondelinge vragen zou naar verwachting eerder de inhoud van de vragen rond verkiezingstijd veranderen dan de frequentie. Bij een onderzoek naar effecten op frequentie van vragen is het dus zinvol om naar schriftelijke vragen te kijken. Deze zijn voor dit onderzoek via de website van de Tweede Kamer (tweedekamer.nl, n.d.) opgezocht en de afhankelijke ratio-variabele ‘schriftelijke vragen’ is gecreëerd, die per partij en periode het aantal schriftelijke parlementaire vragen weergeeft. Bij H1 wordt enkel het verschil tussen tijdvakken gemeten waardoor deze variabele wordt gebruikt.

Om voor H2 (oppositie) en H3 (populisme) echter het verschil in vragen tussen partijen correct te kunnen interpreteren, is voor deze hypothesen een afhankelijke variabele gecreëerd die partijgrootte meeweegt. Het aantal schriftelijke vragen is per partij gedeeld door het zetelaantal van de partij. De uitkomst vormt de nieuwe afhankelijke variabele ‘ratio’ die voor de analyses voor hypothesen 2 en 3 is gebruikt omdat de grotere partijen in de Tweede Kamer anders ten onrechte als relatief actievere indieners van schriftelijke parlementaire vragen zouden worden gezien.

Onafhankelijke variabelen

Om de eerste onafhankelijke variabele, ‘verkiezingsnabijheid’, te operationaliseren is de periode van 5 november 2012 tot 13 maart 2017 opgedeeld in zeven tijdvakken. Door het aantal gestelde vragen per partijfractie per periode uit te zoeken, kan geanalyseerd worden of er in een bepaalde periode een afwijkend aantal vragen worden gesteld. Op basis van de bestudeerde literatuur over *electoral cycles* en verkiezingsnabijheid, zou er, als electorale motieven een rol spelen, in sommige tijdvakken een afwijkend aantal vragen moeten worden gesteld, waarbij het waarschijnlijk is dat vlak voor de verkiezingen het aantal vragen het hoogst is. Op deze manier zal de variabele ‘verkiezingsnabijheid’ worden gemeten.

Om te toetsen of oppositiepartijen significant meer schriftelijk vragen stellen dan regeringspartijen (H2), is de onafhankelijke variabele ‘oppositie-status’ gemaakt. Om de eerste hypothese te toetsen is al data verzameld over het aantal ingediende vragen per partij in zeven tijdvakken. Voor het meten van het ‘oppositie’ effect zijn dezelfde tijdvakken teruggebracht tot een beginperiode (tijdvakken 1 en 2), een middenperiode (tijdvakken 3, 4 en 5) en een eindperiode (tijdvakken 6 en 7). In alle perioden is apart onderzocht of oppositiepartijen gemiddeld meer vragen stellen dan regeringspartijen. De nominale variabele ‘oppositiestatus’ codeert elke partij als 1 (oppositie) of 2 (regering).

Regeringspartijen in de gekozen termijn waren VVD en PvdA, de overige negen fracties vormden de oppositiepartijen (parlement.com, n.d.).

Met de laatste onafhankelijke variabele, ‘populisme’, is onderzocht of populistische oppositiepartijen meer parlementaire vragen stellen dan niet-populistische oppositiepartijen. Dit ‘populisme’ effect wordt in dezelfde begin, midden en eindperiode onderzocht als bij het ‘oppositie’ effect (H2). Om een dergelijke ‘populisme’ variabele te kunnen maken moet het begrip ‘populistische partij’ geconceptualiseerd worden. Voor dit onderzoek wordt de gangbare definitie van populisme als een weerstand tegenover de regerende ‘elite’ uit naam van ‘het volk’ gehanteerd (Louwerse & Otjes, 2019, p.480). Aan de hand van een inhoudsanalyse die partijprogramma’s onderzoekt op de mate waarin ze anti-elite woorden bevatten, stelden Louwerse en Otjes (2019) een populisme-schaal op. Van de fracties die in zittingstermijn Rutte II in de Kamer zaten, krijgen aan de linkerkant van het politieke spectrum 50Plus en SP een hoge populisme-score en aan de rechterkant de PVV (p.489). Deze drie partijen worden in het eigen onderzoek tot populistische partijen gerekend. Om het effect van populistische partijen tegenover niet-populistische partijen mee te wegen is de onafhankelijke ordinale variabele ‘populisme’ gemaakt die elke fractie met 1 (populistische partij) en 2 (geen populistische partij) codeert. Deze binaire indeling geeft minder nuance en nauwkeurigheid dan een uitgebreide populisme-schaal voor alle partijen had kunnen geven. Gezien de (tijds)beperkingen van het bacheloronderzoek is voor deze eenvoudige indeling gekozen.

3. Dataverzameling

Voor alle zeven tijdvakken is, via de zoekfunctie van de website van de Tweede Kamer, per partij uitgezocht hoeveel schriftelijke vragen er zijn gesteld.

Het verzamelen van de data is gedaan door per periode, binnen de categorie ‘schriftelijke vragen’, op naam van een partij te zoeken. Doordat de partijnaam altijd achter de naam van de

indiener van een schriftelijke vraag staat, kunnen er geen schriftelijke vragen ontbreken. Wel zijn alle zoekresultaten handmatig langsgelopen, waardoor er geen dubbele resultaten in de dataset zitten. Bij de dataverzameling zijn mede-indieners van schriftelijke vragen meegeteld. Dit wil zeggen dat schriftelijke vragen met mede-indieners uit verschillende partijen in de dataset meetellen als schriftelijke vraag voor alle deelnemende partijen.

De verzamelde data voor de afhankelijke variabele over het aantal ingediende schriftelijke vragen per partij en per periode beslaan het grootste deel van de dataset.

Informatie over zetelverdeling (parlement.com, n.d.) was nodig voor de ‘ratio’ variabele die partijgrootte meeweegt. Voor de onafhankelijke variabelen was geen aanvullende dataverzameling nodig, enkel het creëren van nominale variabelen die de partijen in de categorieën wel/niet oppositie en wel/niet populisme opdeelden.

Tabel 1 geeft een overzicht van de basisinformatie voor de gecreëerde variabelen.

Tabel 1: Descriptieve statistieken dataset

	N	Minimum	Maximum	Gemiddelde	Standaardafwijking
Schriftelijke Vragen	77	11	506	159,30	130,745
PartijGrootte	77	2	41	13,64	13,231
Ratio	77	3,76	37,00	14,6867	6,98993
Tijdvakken	77	1	7	4,00	2,013
Oppositie	77	1	2	1,18	,388
Populisme	77	1	2	1,73	,448
Valide N (listwise)	77				

Bron: Eigen dataset

Sectie 4. Resultaten

4.1 Model en assumpties

Met de *case study* van de Nederlandse Tweede Kamer zijn door middel van kwantitatieve onderzoeksmethoden de drie hypothesen onderzocht. Voor het onderzoeken van het ‘verkiezingseffect’ (H1) is een *one-way* ANOVA in SPSS met de 7 tijdvakken als onafhankelijke variabelen en ‘parlementaire vragen’ als afhankelijke variabele uitgevoerd. Aan een ANOVA-test is echter niet af te lezen welke partijen precies afwijken of zelfs welke periode specifiek afwijkt, daarvoor is aanvullend onderzoek nodig. Wel laat de ANOVA-test zien of er ‘afwijkende’ periodes zijn waarin er significant meer of minder schriftelijke vragen worden gesteld.

Om het ‘oppositie’ (H2) en ‘populisme’ (H3) effect te testen zijn twee sets van drie t-testen uitgevoerd. Per hypothese is een t-test begin, midden en eindperiode uitgevoerd met als afhankelijke variabele voor beide hypothesen ‘ratio’ (schriftelijke vragen gedeeld door partijgrootte) en als onafhankelijke variabelen respectievelijk ‘oppositie’ en ‘populisme’.

Verschillende assumpties zijn getoetst om te zorgen dat de test statistieken correct geïnterpreteerd kunnen worden aan de hand van Field’s (2018) overzicht (p.314).

De afhankelijke variabele voor alle hypothesen wordt op ‘ratio’ niveau (*scale*) getoetst, dus er zijn geen problemen met het niveau van de variabelen.

Significantie-testen (zoals de F-toets voor ANOVA en de t-toets) geven enkel een geldig resultaat als observaties onafhankelijk van elkaar zijn (p.327). De parlementaire vragen zijn van elkaar gescheiden per periode (geen overlap in tijd) waardoor ze elkaar niet beïnvloeden.

In het geval van de ANOVA blijkt uit de *test of homogeneity of variances* dat Levene’s test significant is ($p=0,884$). Dit betekent dat de assumptie van gelijke varianties geschonden is. SPSS geeft echter ook een aangepaste f-ratio waardoor de output toch geïnterpreteerd kan worden.

Voor de t-testen geldt dat gekeken wordt naar de uitkomsten van de *Welch’s* t-test, die geen assumptie van gelijke varianties vereist.

Voor zowel de ANOVA als de t-test geldt dat vrijwel alle geteste groepen een lage N hebben, waardoor er niet zomaar vanuit kan worden gegaan dat aan de assumptie van normaliteit wordt

voldaan. De Kolmogorov-Smirnov test test de nulhypothese dat variabelen een normale verdeling volgen (p.339). De Kolmogorov-Smirnov test laat voor alle perioden voor de ANOVA $p > 0,05$, wat betekent dat de nulhypothese dat het tijdvak een normale verdeling volgt wordt aangenomen. Van de t-testen waren de variabelen ‘populistische partij’ in de midden $D(9)=0,300$ en eindperiode $D(6)=0,352$ en ‘oppositie’ in de beginperiode $D(18)=0,229$ met $p < 0,05$ significant niet normaal. Echter, gelet op het feit dat de andere assumpties niet geschonden zijn en de t-test redelijk robuust is, kan de t-test toch uitgevoerd worden.

4.2 Resultaten en interpretatie ANOVA

De ANOVA toetst de nulhypothese dat het groepsgemiddelde van alle groepen in de populatie aan elkaar gelijk is. Hiervoor is een P-waarde van 0,981 gevonden. Dit betekent dat onder de nul-hypothese de kans om een F-waarde te krijgen die zo extreem is als deze ($F=0,182$) met df (vrijheidsgraden) 6 gelijk is aan 98,1%. Omdat die kans relatief hoog is kan de nul-hypothese van geen verschil tussen de groepen *niet* worden verworpen en wordt deze nulhypothese dus aangehouden. In andere woorden:

De *one-way* ANOVA toont aan dat er geen significant verschil is in het gemiddelde aantal schriftelijke vragen tussen de verschillende perioden $F(6.70)=0,128$; $p=0,981$.

ANOVA test alleen de nul-hypothese van geen verschil tussen groepsgemiddelden en zegt dus niets over welke groepen eventueel specifiek van elkaar verschillen. Aangezien er geen significante verschillen tussen welke groep dan ook lijken te bestaan, is dit hier niet van belang. Het uitvoeren van post-hoc testen om preciezer te bepalen tussen welke groepen significante verschillen zijn, is niet nodig.

De eerste hypothese (H1), ‘Er zal een significant verschil zijn in het aantal gestelde parlementaire vragen door de partijen, waarbij er in de middenperiode de minste vragen worden gesteld en in de eindperiode de meeste’, kan, op basis van de uitgevoerde ANOVA, niet worden aangenomen. Tussen de zeven verschillende tijdvakken binnen de totale periode van 5 november 2012 tot en met 13 maart 2017 bleken geen significante verschillen te bestaan in het aantal gestelde schriftelijke parlementaire vragen. De *sum of squares* bleek binnen de tijdvakken zelfs aanzienlijk groter te zijn dan de *sum of squares* tussen de tijdvakken, wat niet past bij de verwachting van een stijging in parlementaire vragen naarmate verkiezingen dichterbij komen.

Voor de *case* van het Nederlandse parlement kan dit onderzoek de aanwezigheid van een verkiezingsnabijheidseffect dus niet aantonen, zoals Amacher en Boyes (1978), Ahuja (1994) en Mayhew (1974) dit voor het Congres van de Verenigde Staten wel konden. Fernandes e.a. (2018) vonden voor de *case* van het Italiaanse parlement bewijs dat suggereerde dat representatie-focus niet statisch is, aangezien wetgevers hun gedrag omtrent het stellen van parlementaire vragen aanpasten naarmate de datum van volgende verkiezingen dichterbij kwam (p.682). De resultaten van dit onderzoek lijken te suggereren dat dit voor de *case* van het Nederlandse parlement niet op gaat.

Hierbij moet worden opgemerkt dat de ANOVA een redelijk eenvoudige test is. Bovendien zijn voor dit onderzoek zeven perioden van 7,5 maand met elkaar vergeleken. Dit zijn grote tijdsprongen. Wellicht zou wel een verkiezingseffect gevonden worden als het aantal parlementaire vragen bijvoorbeeld in de aanloop naar verkiezingen per dag wordt vergeleken.

4.3 T-testen en interpretatie

Om hypothese 2 (H2), oppositiepartijen stellen significant meer vragen dan regeringspartijen in elke periode, te toetsen, is per periode een *independent samples one-tailed* t-test uitgevoerd, die meet of oppositiepartijen binnen begin, midden en eindperiode gemiddeld significant meer vragen stellen dan regeringspartijen.

De hypothese is one-tailed omdat een verwachtingsrichting wordt uitgedrukt. Daarom zijn alle significantie-resultaten in tabel 2 reeds door twee gedeeld zodat ze geschikt zijn voor interpretatie (Field, 2018, p.129)

In tabel 2 zijn de uitkomsten van de drie t-testen waarmee H2 is onderzocht weergegeven.

Tabel 2. T-toets van het gemiddeld aantal vragen door oppositiepartijen vergeleken met regeringspartijen.

		Oppositiepartij	Regeringspartij	t-waarde (Welch t- test)	Vrijheids- graden	Significantie (one-tailed)
Begin periode	N	18	4			
	M	17,45	6,95	4,36	10,23	0,0005
	SD	7,22	3,40			
Midden periode	N	27	6			
	M	16,06	7,32	5,40	16,28	>0,0001
	SD	5,88	2,83			
Einde periode	N	18	4			
	M	15,54	7,88	3,16	9,57	0,0055
	SD	7,13	3,52			

Noot: data afkomstig uit eigen dataset

H2a: Het gemiddeld aantal vragen door oppositiepartijen ligt significant hoger dan het gemiddeld aantal vragen door regeringspartijen in de beginperiode.

Het gemiddeld aantal gestelde schriftelijke vragen van de oppositie (M= 17,45; SD= 7,22) was in de beginperiode hoger dan dat van de regering (M= 6,95; SD= 3,40). Dit verschil, 10,5, was statistisch significant ($t(10,23) = 4,365$; $p < 0,001$). Hiermee wordt de nulhypothese van gelijke gemiddelden tussen de groepen verworpen en de alternatieve hypothese H2a aangenomen.

H2b: Er wordt een significant hoger gemiddeld aantal vragen door oppositiepartijen gesteld vergeleken met regeringspartijen in de middenperiode.

In de middenperiode lag het gemiddeld aantal schriftelijke vragen dat oppositiepartijen stelden (M= 16,06; SD= 5,88) hoger dan het gemiddeld aantal vragen van regeringspartijen (M= 7,32; SD= 2,83). Het verschil van 8,74 bleek, met ($t(16,28) = 5,40$; $p < 0,001$), statistisch significant. Hiermee wordt de nulhypothese van geen significant hoger gemiddeld aantal vragen door oppositievragen verworpen en de alternatieve hypothese H2b aangenomen.

H2c: Oppositiepartijen zullen een significant hoger gemiddeld aantal vragen stellen dan regeringspartijen in de eindperiode.

Ook in de eindperiode was het gemiddelde aantal schriftelijke vragen van oppositiepartijen (M= 15,54; SD= 7,13) met 7,66 hoger dan het gemiddelde aantal schriftelijke vragen door

regeringspartijen ($M=7,88$; $SD= 3,52$). Dit verschil was significant met ($t(9,57)= 3,16$; $p<0,005$). De nulhypothese wordt verworpen en alternatieve hypothese H2c wordt aangenomen.

Voor alle drie de deelhypothesen is de p-waarde (*one-tailed*) lager dan 0,050. Voor alle drie de perioden kan de nulhypothese van geen significant hoger gemiddeld aantal vragen van oppositiepartijen vergeleken met regeringspartijen worden verworpen. In zowel de begin, midden als eindperiode werden gemiddeld significant meer vragen gesteld door oppositiepartijen dan door regeringspartijen, waardoor hypothese 2 kan worden aangenomen.

Hiermee lijkt de tweede hypothese (H2) op basis van de uitgevoerde independent samples t-test te worden ondersteund. Oppositiepartijen lijken inderdaad in alle drie de perioden significant meer vragen stellen dan regeringspartijen. Dandoy's (2011) regressieanalyse voor het Belgische parlement laat een significant effect van oppositiestatus op het aantal ingediende vragen zien, dat een grotere verklarende kracht heeft dan een 'verkiezingscycluseffect' (pp.322-323). De ANOVA en t-test voor dit onderzoek laten geen vergelijking van deze effectgroottes binnen dezelfde analyse toe, maar gelet op het feit dat er met de ANOVA geen effect van verkiezingsnabijheid te vinden was en de t-testen wel een effect van oppositie-status lijken aan te tonen, lijken de resultaten voor de case van de Nederlandse Tweede kamer tussen 2012 en 2017 toch redelijk overeen te komen met die van Dandoy in België. De gevonden resultaten lijken bovendien de theorie van Otjes en Louwse (2018) te ondersteunen dat oppositiepartijen actiever zijn dan regeringspartijen in het gebruiken van *scrutiny-tools* zoals parlementaire vragen (p.502). Het feit dat het gemiddeld aantal vragen door de oppositie in iedere periode significant hoger was, suggereert dat regeringspartijen de voorkeur geven aan andere, wellicht informele, middelen.

Op basis van de t-testen, in combinatie met het feit dat de ANOVA geen verschil in vragen in de onderscheiden periodes liet zien, lijkt het aannemelijk dat oppositie-status een groter deel van de frequentie parlementaire vragen kan verklaren dan 'verkiezingsnabijheid'.

Hypothese 3

Om te testen of populistische oppositiepartijen in alle drie de perioden significant meer vragen stellen dan niet-populistische oppositiepartijen (H3), is eveneens een *one-tailed independent samples* t-test uitgevoerd binnen dezelfde periode.

De p-waarden voor deze one-tailed t-test zijn wederom in tabel 3 reeds door twee gedeeld zodat ze geschikt zijn voor interpretatie (Field, 2018, p.129)

Tabel 3. T-toets van het gemiddeld aantal vragen door populistische partijen vergeleken met niet-populistische partijen.

		Populistische partij	Niet-populistische partij	t-waarde	Vrijheidsgraden	Significantie (one-tailed)
Begin periode	N	6	16			
	M	16,66	15,12	0,40	8,85	0,35
	SD	8,10	7,93			
Midden periode	N	9	24			
	M	15,52	14,08	0,43	9,68	0,34
	SD	9,56	4,98			
Einde periode	N	6	16			
	M	13,75	14,30	-0,11	5,69	0,92
	SD	11,89	5,06			

Noot: data afkomstig uit eigen dataset

H3a: Het gemiddeld aantal vragen dat populistische oppositie-partijen stellen ligt significant hoger dan het gemiddeld aantal vragen door niet-populistische oppositie-partijen in de beginperiode.

Het gemiddelde aantal gestelde schriftelijke vragen van de populistische partijen (M= 16,66; SD= 8,10) was in de beginperiode hoger dan dat van niet-populistische partijen (M= 15,12; SD= 7,93). Dit verschil, 1,54, was echter niet statistisch significant ($t(8,85) = 0,40; p > 0,05$). Hiermee kan de nulhypothese van gelijke gemiddelden tussen de groepen in de beginperiode niet worden verworpen en wordt de alternatieve hypothese H2a niet aangenomen.

H3b: Populistische oppositiepartijen stellen gemiddeld significant meer schriftelijke vragen dan niet-populistische oppositiepartijen.

In de middenperiode stelden populistische partijen gemiddeld meer vragen (M=15,52, SD=9,56) dan niet-populistische partijen (M=14,08, SD=4,98), maar dit verschil was ook voor

de middenperiode niet statistisch significant ($t(9,68)=0,43; p>0,05$).

De nulhypothese van gelijke gemiddelden tussen de groepen in de middenperiode kan niet verworpen worden waardoor alternatieve hypothese H3B niet kan worden aangenomen.

H3c: Het gemiddeld aantal vragen dat populistische oppositie-partijen stellen is significant hoger dan het gemiddeld aantal vragen door niet-populistische oppositie-partijen in de eindperiode.

Het gemiddelde aantal vragen door populistische oppositie-partijen ($M=13,75, SD= 11,89$) was hoger dan het gemiddelde aantal vragen door niet-populistische oppositie-partijen ($M=14,30, SD= 5,06$) maar dit verschil was niet significant ($t(5,69)=-0,11; p>0,05$).

Hiermee kan de nulhypothese van gelijke gemiddelden tussen de groepen in de eindperiode niet worden verworpen dus wordt alternatieve hypothese H3C niet aangenomen.

Bij alle perioden is de p-waarde (one-tailed) hoger dan 0,050. $H(0)$ van geen significant hoger gemiddeld aantal vragen van populistische oppositie-partijen vergeleken met niet-populistische oppositiepartijen kan voor geen van de perioden worden verworpen en hypothese 3 wordt niet aangenomen.

Op basis van dit onderzoek kan worden gesteld dat er geen significant verschil is in het aantal vragen dat populistische en niet-populistische oppositiepartijen stellen. Op het oog valt aan de dataset op dat de oppositiepartijen die als links op het politieke spectrum worden gezien, meer vragen lijken te stellen. Dit suggereert dat ideologische oriëntatie wellicht een betere voorspeller van gedrag is dan populisme, maar om dit vast te stellen zou ideologische oriëntatie getoetst moeten worden. Louwerse en Otjes (2019) vonden in hun onderzoek naar de *case* van het Nederlandse parlement een significant effect van populisme op frequentie van gebruik van *scrutiny*-gedrag zoals parlementaire vragen door oppositiepartijen, maar dit effect was minder groot dan ze verwacht hadden. Bovendien concluderen zij, op basis van een regressieanalyse, dat ideologische oriëntatie een belangrijkere rol speelt dan populisme bij het verklaren hoe actief oppositiepartijen *scrutiny-tools* gebruiken (p.491).

Sectie 5. Conclusie

5.1 Belangrijkste bevindingen

Om antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag, ‘Wat is het effect van verkiezingsnabijheid op de hoeveelheid parlementaire vragen die politieke partijen stellen?’, zijn drie hypothesen onderzocht.

De eerste hypothese (H1), ‘Er zal een significant verschil zijn in het aantal gestelde parlementaire vragen door partijen tussen de verschillende perioden, waarbij er in de periode voorafgaand aan de verkiezingen meer vragen zullen worden gesteld’, kan, op basis van de uitgevoerde ANOVA, niet worden aangenomen.

De tweede hypothese (H2), ‘oppositiepartijen zullen in begin, midden en eindperiode significant meer vragen stellen dan regeringspartijen’ lijkt op basis van de uitgevoerde *independent samples t-testen* te worden ondersteund. Uit de t-testen bleek dat oppositiepartijen inderdaad alle perioden significant meer vragen stellen dan regeringspartijen.

De derde hypothese (H3), ‘Populistische oppositiepartijen zullen in begin, midden en eindperiode meer schriftelijke parlementaire vragen stellen dan niet-populistische oppositiepartijen,’ wordt in geen van de perioden door de data ondersteund dus kan niet aangenomen worden.

De hoofdvraag, ‘wat is het effect van verkiezingsnabijheid op de hoeveelheid parlementaire vragen die politieke partijen stellen?’, kan op basis van de genoemde uitkomsten van het onderzoek en de conclusies over de hypothesen beantwoord worden. Voor de *case* van de Nederlandse Tweede Kamer in de periode van 2012 tot 2017 bleek geen effect van verkiezingsnabijheid op het aantal parlementaire vragen te kunnen worden vastgesteld. Van de alternatieve effecten op het aantal parlementaire vragen die zijn getoetst, blijkt dat oppositie-status waarschijnlijk wel een rol speelt, terwijl populistisch karakter van een oppositiepartij geen significant effect heeft.

5.2. Implicaties

Het beantwoorden van de hoofdvraag heeft implicaties voor de maatschappelijke relevantie.

Het doel van dit onderzoek was om, op basis van een analyse van het effect van verkiezingsnabijheid, meer inzicht te krijgen in de mate waarin parlementen hun representatietaak goed vervullen.

In de inleiding zijn mogelijke problemen voor de representatiefunctie van parlementen aangegeven die bij aanwezigheid van een significant ‘verkiezingsnabijheidseffect’ op het aantal Kamervragen zouden kunnen bestaan. Zo moest er duidelijkheid komen over de mate waarin fracties in een parlement zich bij de beslissing om een parlementaire vraag te stellen laten leiden door electorale overwegingen of vanuit de wens om inhoudelijk de kiezer te representeren. Als verkiezingsnabijheid een groot effect zou blijken te hebben, zou het kunnen dat de kiezer enkel als ‘stemvee’ wordt gezien en verder geen rol speelt in het politieke proces.

Op basis van deze *case study* die met kwantitatieve methoden is uitgevoerd, is duidelijk dat de hypothese van een significant effect van verkiezingsnabijheid niet kan worden aangenomen. Op basis van dit onderzoek lijken daarmee ook de benoemde problemen met betrekking tot inhoudelijke representatie wellicht minder groot te zijn dan gedacht. Het is in maatschappelijk opzicht relevant om vast te kunnen stellen dat politici en partijen hun parlementaire bezigheden wellicht minder van electorale motieven af laten hangen dan de publieke perceptie soms doet vermoeden. Een goede werking van de representatiefunctie van parlementen hangt uiteraard niet enkel van het ontbreken van een verkiezingseffect af. Bovendien moeten bij dit soort relativerende uitspraken over de mate van effectieve inhoudelijke representatie alle beperkingen van dit onderzoek worden meegewogen.

De als onderzoeksdesign gekozen *disciplined configurative case study* waarmee de hypothesen getoetst zijn kunnen bij onverwachte resultaten ‘mankementen’ van gevestigde theorieën laten zien en het belang onderstrepen van de noodzaak voor nieuwe theorieën voor onderbelichte onderzoeksgebieden (George & Bennet, 2005, p.75). Aangezien dit onderzoek geen verkiezingscycluseffect kon vinden en de bestaande literatuur deze effecten voornamelijk in de VS aantreft, betekent dit wellicht dat theorieën over *electoral cycles* zich slecht laten vertalen naar landen met andere politieke systemen. Voor andere politieke systemen is behoefte aan genuanceerdere theorieën, die bijvoorbeeld het relatieve belang van partijen meenemen bij het verklaren van parlementair gedrag.

Onder andere Dandoy (2011) en Martin (2011) stellen dat parlementaire vragen lange tijd een onderbelicht en weinig bestudeerd onderdeel van wetgevende instituties zijn geweest en er nog steeds behoefte is aan meer onderzoek naar parlementaire vragen (Martin, 2011, p.259). Dit onderzoek naar effecten op frequentie van parlementaire vragen levert een kleine toevoeging aan de kennis over een onderbelicht onderwerp.

De meeste onderzoeken naar verkiezingseffecten op parlementair gedrag zijn bovendien op het niveau van de individuele wetgever onderzocht (Amacher & Boyes, 1978, Fernandes e.a.,

2018), waardoor dit onderzoek een aanvulling van kennis over parlementair gedrag op geaggregeerd (fractie)niveau biedt.

5.3 Beperkingen en aanbevelingen voor vervolgonderzoek:

Het uitvoeren van het onderzoek in de Nederlandse Tweede Kamer zorgt naast de positieve kant, het bijdragen aan kennis over een onderbelicht onderzoeksgebied, ook voor beperkingen voor de verklarende kracht van de conclusies.

Bij het onderdeel case-selectie is het specifieke karakter van het Nederlandse systeem als consensusdemocratie met multi-partijensysteem besproken (Lijphart, 1999, p.32). Het uitvoeren van het onderzoek in de Nederlandse Tweede Kamer heeft daarmee implicaties voor de mate waarin de resultaten generaliseerbaar zijn. Omdat in dit onderzoek naar verschillen tussen meerdere oppositie en regeringspartijen is gezocht, is de kans groot dat soortgelijk onderzoek naar een land met een vergelijkbaar systeem, vergelijkbare resultaten zal geven. Voor onderzoek naar andere partijsystemen zal dit onderzoek minder relevant zijn.

De keuze voor het enkel met kwantitatieve methoden onderzoeken heeft eveneens consequenties voor de volledigheid van de analyse. Uit kwalitatief diepte-onderzoek zou kunnen blijken dat voor individuele gevallen wél aanwijzingen voor effecten als verkiezingsnabijheid en populisme te vinden zijn. Ook zouden in vervolgonderzoek bijvoorbeeld de kwantitatieve conclusies verder onderzocht kunnen worden met kwalitatieve methoden, om te kijken welke mechanismen hier werken en een completer beeld te krijgen.

Met dit onderzoek is geprobeerd om de frequentie van schriftelijke parlementaire vragen te verklaren. De uitkomsten geven meer inzicht in de mate waarin de factoren verkiezingsnabijheid, oppositie-status en populisme bijdragen aan de frequentie van parlementaire vragen. Om het meest complete beeld van het effect 'verkiezingsnabijheid' te krijgen, zijn analyses nodig van de invloed van dit effect op de inhoud van parlementaire vragen.

Al met al is het uitgevoerde onderzoek naar het effect van de factoren verkiezingsnabijheid, oppositiestatus en populisme op de frequentie van schriftelijke parlementaire vragen een klein stukje toegevoegde kennis binnen de grotere puzzel van het begrijpen van parlementair gedrag.

- Ahuja, S. (1994). Electoral Status and Representation in the United States Senate: Does Temporal Proximity to Election Matter? *American Politics Research*, 22(1), 104-118.
- Amacher, C., & Boyes, W. (1978). Cycles in Senatorial Voting Behavior: Implications for the Optimal Frequency of Elections. *Public Choice*, 33(3), 5–13.
- Andeweg, R. B., & Thomassen, J. (2011). Pathways to party unity: Sanctions, loyalty, homogeneity and division of labour in the Dutch parliament. *Party Politics*, 17(5), 655-672.
- André, A., & Depauw, S. (2017). Too much choice, too little impact: A multilevel analysis of the contextual determinants of preference voting. *West European Politics*, 40(3), 598-620.
- Bryman, A. (2008). *Social research methods* (5e ed.). Oxford; New York: Oxford University Press.
- Carroll, R. & Eichorst, J. (2013). The Role of Party: The Legislative Consequences of Partisan Electoral Competition. *Legislative Studies Quarterly*, 38(1), 83-109.
- Dandoy, R. (2011). Parliamentary Questions in Belgium: Testing for Party Discipline. *The Journal of Legislative Studies* 17(3), 315–26.
- Downs, A. (1957). *An economic theory of democracy*. New York: Harper & Row.
- Elling, R. C. (1982). Ideological Change in the U. S. Senate: Time and Electoral Responsiveness. *Legislative Studies Quarterly*, 7(1), 75-92.
- Fernandes, M., Leston-Bandeira, C. & Schwemmer, C. (2018). Election Proximity and Representation Focus in Party-Constrained Environments. *Party Politics* 24(6), 674–85.
- Field, A. P. (2018). *Discovering statistics using IBM SPSS Statistics* (5^e ed.). London; Thousand Oaks, California: SAGE Publications.
- George, A., & Bennett, A. (2005). *Case studies and theory development in the social sciences*. Cambridge, MA [etc.]: MIT Press.
- Jacobson, G. (2016). The Electoral Connection, Then and Now. In *Governing in a Polarized Age* (pp. 35-64). Cambridge University Press.
- Kabinet Rutte II (2012-2017). (z.d.). Geraadpleegd van:
https://www.parlement.com/id/vj47glycfix9/kabinet_rutte_ii_2012_2017
- Kamerstukken. (z.d.). Geraadpleegd van:
<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen>
- Saalfeld, T., Strøm, K., saal, A., Slapin, J., Proksch, S., & Martin, S.(2014). Typologies and Classifications. In *The Oxford Handbook of Legislative Studies* (Vol. 1, Oxford Handbooks in Politics & International Relations, 2014-06-19, Vol.1). Oxford University Press.
- Lijphart, A. (1999). *Patterns of Democracy* (2nd ed.). New Haven, CT: Yale University Press.
- Louwerse, T, & Otjes, Simon. (2019). How populists wage opposition: Parliamentary opposition party behaviour and populism in Netherlands. *Political Studies*, 67(2), 479-495.

- Martin, S. (2011). Parliamentary Questions, the Behaviour of Legislators, and the Function of Legislatures: An Introduction. *The Journal of Legislative Studies* 17(3), 259–70.
- Mayhew, D. (1974). *Congress: The electoral connection* (Yale studies in political science). New Haven, London: Yale University Press.
- Nagtzaam, M. (2019). Second-order electoral personalization. Intra-party preference voting in Belgium and the Netherlands. (Doctoral Thesis).
- Otjes, S., & Louwse, T. (2018). ‘Parliamentary questions as strategic party tools’. *West European Politics* 41(2), 496–516.
- Rasch, B. (2009). Opposition Parties, Electoral Incentives and the Control of Government Ministers: Parliamentary Questioning in Norway. In *Parlamente, Agendasetzung und Vetospieler* (pp. 199-214). Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Rozenberg, O., & Martin, S. (2011). Questioning Parliamentary Questions. *Journal of Legislative Studies*, 17(3), 394-404.
- Strom, K. (1990). A Behavioral Theory of Competitive Political Parties. *American Journal of Political Science*, 34(2), 565-598.
- Tuttnauer, O. (2018). If you can beat them, confront them: Party-level analysis of opposition behavior in European national parliaments. *European Union Politics*, 19(2), 278-298.
- Voermans, W. & Waling, G. (2016). Notitie over het onderzoek naar schriftelijke Kamervragen, moties en mediaoptredens van Tweede Kamerleden (1995-2016), uitgevoerd door het Expertisecentrum Politieke Legitimiteit, Universiteit Leiden.
- Zuidervaart, B. (2019, 30 oktober). ‘Voor de parlementaire cultuur moet op de schop als de Tweede Kamer de werkdruk wil beperken’. *Trouw*. Geraadpleegd van: <https://www.trouw.nl/nieuws/vooral-de-parlementaire-cultuur-moet-op-de-schop-als-de-tweede-kamer-de-werkdruk-wil-beperken~b0b2fddb/>